

Trávící soustava

Klinické projevy onemocnění:

→ *zvracení*

- příznak: náhlých příhod břišních, anomálie TS (zvracení spastické – obloukem) zvýšeného nitrolebního tlaku (zvracení bez nauzey)
neuróz (opakovaná zvracení)
virové infekce (3.-7.rok)

→ *nechutenství*

- příznakové nechutenství (infekce - inkubač. doba, skrytá infekce, probíhající inf., anémie
- návykové nechutenství – psychické příčiny - při nucení do jídla

→ *přejídání (bulimie)*

- přejídání + následné zvracení
- ohrožená sk. - dospívající dívky

→ *bolesti břicha*

- projev: psychické poruchy
náhlé příhody břišní aj.
- malé děti špatně lokalizují bolest (většinou ji lokalizují do obl. pupku)
- kojenci – pláčí, přitahují nožičky k břichu, bolest často vyvolána spolykaným vzduchem při pití
- kojenecké koliky - při výrazném hromadění plynů (meteorismus)
- určujeme: charakter bolesti, lokalizaci a propagaci, frekvenci a faktory vyvolávající nebo zmírňující bolest

→ *průjem*

- kojenci: řídké stolice (normální – fyziologicky podmíně.)
- pozorujeme: hlen, krev, hnis ve stolici
frekvenci stolice
charakter
teplotu (příznak infekce)
- přirozeně průjem po změně kvality nebo kvantity stravy

→ *zácpa*

- útlum pocitu potřeby na stolici
- stolice je tuhá a vyprazdňování delší než 48 hod.
- může docházet k mimovolnému odchodu stolice (častěji u chapců, tzv. umazávání)

→ *neprospívání*

- soubor příznaků

Choroby ústní dutiny

→ ***moučnivka (soor)***

- kandidóza (přemnožení kvasinek *Candida albicans*)
- kojenci, oslabení jedinci
- projevy: bílé povlaky na sliznici ústní dutiny
bolestivost
- léčba: širokospektr. Antibiotika
- prevence: hygienické návyky

→ ***stomatitida***

- zánět sliznice
- projevy: zarudlá sliznice
slinivost
nechutenství
vřídky, afty
- příčiny: při prořezávání zoubků
počátek celkových infekcí
po F a Ch poranění (popálení, poleptání) – viz. 1.pomoc
hypovitaminóza
otravy těžkými kovy
příznak těžkých chorob: Crohnova choroba, celiakie (viz.dále)
- léčba: odléčení zákl.onemocnění, posilování obranyschop., vyplachování úst.duť.)

Choroby jícnu

→ ***tracheozofageální píštěl***

- vrozená vývojová vada (25% anomálií TS) – neprůchodnost jícnu
- píštěl (= fistula) - abnormální kanálek tvořící komunikace mezi dutinou a jejím povrchem
- často spojení jícnu s průdušnicí
- léčba: chirurgická
- příznaky : salivace, cyanóza (po podání potravy – strava do jícnu a průdušnice!!),
dechové potíže

→ ***reflexní choroba jícnu***

- zpětné proudění kyselého žaludečního obsahu do jícnu → ublinkávání, zvracení
- příčina : hypotonus jícnové svěrače
- dgs: vyloučit organické postižení, metabolit. vadu, infekci, neurolog. onem.
měření pH v jícnu
ultrazvuk, endoskopie
- následky: zánět jícnu, aspirace žalud. obsahu – infekce DS, astma
- příznaky : zvracení, neprospívání, bolest na hrudníku, anémie, záněty DS
- léčba: úprava stravy , polohování, zahuštění stravy, léky (prokinetika – urychlují pasáž TS)

→ ***jícnové varixy***

- z nich krvácení do TS (okultní = skryté → masivní, až smrt)
- u pacientů s chronic. jater. nemoc.(portální hypertenze – oběh jícen – žaludek)
- dgs.: endoskopie, rtg
- léčba: zástava krvácení (tamponáda, farmakologicky, sklerotizace = aplikace látky, uzavření varixů)

→ **vrozené brániční hernie (kýly)**

- defekty bránice → přesun břišních orgánů (tenké a tlusté střevo, žaludek, játra, slezina, ledvina) do hrudníku
- projevy: cyanóza, dušnost, tachykardie, propadlé břicho, zvracení
- léčba: chirurgická

Onemocnění žaludku

→ **peptický vřed a gastritida (zánět žaludku)**

- nejčastěji mezi 12.- 18. rokem, častěji u chlapců
- **vřed:** při agresivním působení na žalud. sliznici, při porušení žaludeční bariéry (hleny) → dochází k vlastnímu trávení sliznice
- vliv infekce *Helicobacter pylori* → vředy a nádory v dospělosti
- výskyt vředů u dětí : vliv stresu
- **gastritida:** poškození buněk vylučujících HCl nebo hlen
- příznaky : nechutenství, zvracení, neklid po jídle, krvácení do TS
- dgs. : klinické příznaky, endoskopie, krev – protilátky na *Hel.pyl.* (pokud ano – antibiotika)
- léčba: úprava diet. Režimu, odstranění stresu, léky (antacida = ↓ kyselost, léky na sniž.tvorby HCl), popř. chirurgic.zásah

Onemocnění tenkého střeva

→ onemocnění tenkého střeva většinou doprovázena **anomáliemi** → poruchy průchodnosti TS

- příznaky : zvracení, vzedmuté břicho, poruchy odchodu stolice, okultní krvácení
- př. Meckelův divertikl (vrozená střevní výchlípka – pozůstatek nitroděl.spoj. plodu s matkou)
- léčba : chirurgická

→ **malabsorpční syndrom:**

- skupina chorob, při které dochází k poruše trávení, vstřebávání, sekrece nebo motility (pohybu) tenkého střeva

→ **celiakie** (nesnášenlivost lepku)

- 1: 300 – 15 000 (ČR 1: 6000)
- první příznaky do 2 let
- atrofie klků tenkého střeva - porucha resorpce
- příčina : autoimunitní rce. na lepek
- příznaky: objemné a páchnoucí stolice, průjmy – až dehydratace, acidóza, ŠOK (viz. 1.pomoc), hypotrofie, vyklenuté břicho, anemie, hypovitaminóza (křivice), psychické změny (negativismus, apatie, mrzutost)
- častější výskyt u diabetiků 1.typu
- dgs. : enterobiopsie (= odběr kousku střevní sliznice sondou zavedenou ústy do tenkého střeva), zjišťování protilátek v krvi
- léčba: dieta (bez mouky – tj. i masné výrobky, kečupy...) – nahrazuje je sójou, rýží a bramborami

→ **deficit různých enzymů v enterocytech** → porucha vstřebávání C,T,B, minerálů a vitamínů→ nesnášenlivost některých složek potravy

- porucha vstřebávání disacharidů (př.laktóza, polysacharidy se štěpí na disacharidy!!!)
- potravinové alergie : alergie na kravské mléko, sója, bílek, ryby
- 5% dětí do 3 let má nějakou potravin.alergii
- Příznaky: vodnaté průjmové stolice

- dgs.: analýza vydech.vzduchu (obsah H), anamnéza, laboratoř. vyšetř., expoziční testy
- léčba: vyloučení alergizující složky z potravy
- alergie na kravské mléko vymizí během prvních 2 let života
- **fyzikální a chemické vlivy, zánětlivá střevní onemocnění, tumory, parazit.onem.** → poškození střevní stěny → porucha fce tenkého střeva
- **cystická fibróza** (postižení slinivky) → porucha trávení
- **obstrukce žlučových cest** → porucha trávení
- dále poruchy při **anomáliích TS, po resekcii** (= odstranění) žaludku, střev
- **příznaky** : průjem, nechutenství, zvracení, bolesti břicha
při dlouhodob. postižení jsou patrné hematom., kostní, neuropsychické a endokrinní poruchy
- **vzhled dítěte** : hypotrofické, velké vyklenuté břicho, objemné a páchnoucí stolice

Onemocnění tlustého střeva

→ vrozená **absence parasympat. gangliových buněk** ve svalovině → chybí peristaltika → porucha vyprazdňování stolice

- příznaky: zvracení, zvětšiv. břicha, průjem – zácpa, neprospívání, anémie
- léčba je chirurgická, úprava stravy

→ **zánět slepého střeva (apendicitida)**

- častá u dětí škol.věku
- příznak : akutní bolest břicha
zvracení
lehce zvýšená teplota
napětí břišní stěny v obl. P jámy kyčelní
neklid
zácpa, průjem

- dgs.: per rektum
- léčba: chirurgická
- komplikace: perforace střeva, u dívek – zánět přejde na vaječníky (probl.s otěhot.)

→ **idiopatická proktokolitida (autoimunit.porucha)**

- akutní, chronické onemocnění sliznice nebo podsliz.vaziva v úseku tlust.střeva a rekta
- příznaky: krvavá stolice, teplota, bolest břicha, nechutenství, únavnost
!!! mimostřevní projevy – postižení kloubů, ekzém,...

→ **Crohnova choroba**

- postihuje děti ve školním věku a mladistvé
- autoimunitní onemocnění
- chronický zánětlivý proces celé střevní stěny
- příznaky: teplota, bolesti břicha (kolem pupku), nechutenství, poruchy růstu, anémie
mimostřevní příznaky : artritida, ekzémy
- dgs.: endoskopie, biopsie
- léčba: dieta, léky, chirurgická léčba

→ **zácpa (obstipace)**

- obtížné, méně časté a málo vydatné vyprazdňování stolice
- vliv: psychologické faktory, technika vyprazdňování, kvalita stravy
- akutní zácpa: při změně místa pobytu, cestování, nezvyklé skladby stravy
- organická zácpa: anatomické změny tlustého střeva (polypy, záněty, nádory)
- sekundární zácpa: při používání léků

- návyková zácpa: útlum až vyhasnutí defekač. reflexu (při vědomém potlačování stolice) + nevhodná strava (málo vlákniny) + málo tekutin
- spastická zácpa: porucha nervové regulace, časté křeče břicha
- psychogenní zácpa: batolata, projev emocionál. poruchy
- léčba: příjem vlákniny
defekační režim (lačno – tekutiny, tvorba podmíněných reflexů)
projímadla (krátce)

→ **průjmová onemocnění**

- časté vyprazdňování řídké stolice
- příčiny u kojenců: predispozice: umělá výživa, chyby při kojení, oslabení organismu, výchovné a hygienické chyby, kolektivní péče

1) **infekční průjmy:**

- a) střevní (enterální) infekce: bakterie (*Escherichia coli*, salmonela), viry, paraziti (*Lambliia intestinalis*), kvasinky
- b) mimostřevní (parenterální) infekce: kombinace respirač. a průjmov. onemocnění

2) **neinfekční průjmy:**

- vznikají při změnách skladby a množství potravy
- příčiny: potrava s vysokým obsahem tuků
podvýživa (hladové průjmy)
karence bílkovin
malabsorpční syndrom
- příznaky: nechutenství, neklid, zvracení, vzduchaté břicho, subfebrilie, příznaky celkové metabolické poruchy (dehydratace, acidóza, šok, oligurie), vpadlé oči, kožní turgor snížen
- léčba: dieta, rehydratační roztoky, kojení nepřerušovat, léky (dle potřeby antibiotika)

Parazitární onemocnění trávicího traktu

→ **roupy (*oxyuriasis*)**

- zdroj : (ovovce, zelenina) – OMÝT!!!! vajíčka → trávicí soustava → konečník řitní otvor → kladení vajíček → svědění → škrábání → nehty → ústa → REINFEKCE
- léčba: léky, důkladná hygiena

→ **škrkavky (*askariasis*)**

- zdroj: nedostatečná komunální hygiena (pískoviště)
- trávicí soustava → larvy → kapiláry → plíce → ústní dutina → spolknutí
- příznaky: nauzea, nechutenství, zvracení, bolest břicha, podráždění slepého střeva aj.
- dgs.: paraziti ve stolici
- léčba: antihelmintika

→ **tasemnice (*taeniasis*)**

- zdroj: nedostatečně upravené hovězí maso
- projevy: bolest břicha, průjem, hubnutí, anémie
- léčba: léky

→ **lamblie střevní (*lamblia*)**

- zdroj: kontaminovaná potrava nebo voda
- dvanáctník
- příznaky: chronický průjem (zápech, pěna, světlá barva), hubnutí, vzduchaté břicho, plynatost – mechanická blokáda, nutriční kompetice lamblí
- dgs.: parazit ve stolici
- léčba: léky

Onemocnění jater

→ *virová hepatitida A*

- inkub.doba : 15 – 45 dnů
- příznaky : únavnost, nechutenství, bolest hlavy, kloubů, svalů, bolest v jaterní krajině, zvracení

→ *hepatitida B, C* → přechod do chronicity → cirhóza

- ohrožená skupina: narkomani, prostitutky → přenos při porodu (matka – dítě)

→ *cirhóza*

- vzniká i při poruchách látkové přeměny

→ *jaterní onemocnění při* : infekčních nemoc. př.mononukleóza, nemoc. TS, vrozených a získaných poruchách látkové přeměny, při užívání některých léků, při otravách

- příznaky : nechutenství, slabost, nauzea, zvracení, bolest břicha, horečka, světlá stolice, tmavá moč
- dgs.: pohmat – zvětšená játra, zmenšená játra (cirhóza)
zvýšená krvácivost
krevní zk.

→ *hepatopatie novorozenců a kojenců*

- hepatitidy (55%): hep.B (od matky), toxoplasmóza, rubeola → hepatitida
- malformace žlučových cest (15%) – neprůchodnost žluč.cest → vznik jaterní cirhózy
- při poruchách látkové přeměny (u galaktosemie – mléčný cukr, intolerance fruktózy)

Onemocnění pankreatu a žlučníku

→ *vrozené vady pankreatu* (cystická fibróza, hypoplazie, deficit enzymů)

- příznaky: pankreatic. nedostatečnost, poruchy kostry, hematom.změny (anémie)
- léčba : dieta, dodávat vitamíny

→ *získané poruchy (pankreatitidy)*

- bolesti břicha (nadbřišek), zvracení, nauzea, pocení, žluté bělmo